

Jurgita Venckienė

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius

Dar vienas nežinotas lietuviškas XIX a. vidurio plakatas: *Spasabas pasylecawoima Szwęcziause Szyrdey Pona Jezusa Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa* (1848)

Archivum Lithuanicum 17-ame tome (2015) publikuoti trys Čikagos Newberry bibliotekoje saugomi lietuviški XIX a. plakatai: *Rožanczius apej Szwencziausiejen Pana Marija yr Pona Jezusa* ([1859]), *Szkaplerius Szwencziausios Panos* ([1859]) ir *Błagastowieimas Dwasiszkasis namun* ([185?])¹. 2017 m. pavasarį Giedrius Subačius Kretingos Viešpaties apreiškimo (pranciškonų) vienuolyno rankraštyne rado dar vieną iki šiol nežinotą plakatą *Spasabas pasylecawoima Szwęcziause Szyrdey Pona Jezusa Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa*² (toliau – *SP_R*) – jis *Lietuvos bibliografijoje* nefiksuotas.

Plakato antraštėje nurodyta, kad tai Jėzaus Kristaus Širdies brolijos³ dokumentas. Nuo XVIII a. pabaigos įvairių religinių brolijų taisyklės, maldos, įsirašiusiųjų pasižadėjimai būdavo spausdinami viename lape⁴, tačiau išlikusių jų nėra daug. *LB I* įtrauktas Švenčiausios Jėzaus Širdies brolijos Rozalime spaudinys *Spasabas pasilecawoima Szwęcziausey Sirdiej Jezusa Broctwoy Saldziauses Sirdies Iezusa Bažnicio Parafialno Rozolina*, manoma, išleistas prieš 1844 m.⁵ (toliau – *SP_R*). Tačiau jis kitokio formato: tai ne plakatas, o 4 puslapių lankstinys; spausdinimo vieta nenurodyta. Vaclovas Biržiška yra užsiminęs, kad tos pačios brolijos leidinį *Patentas Broctwos Szwencziausios Szyrdies Jezusa* buvo parengęs ir Laurynas Ivinskis⁶, tačiau spaudinys neišlikęs.

1 Venckienė 2015, 247–287.

2 Dėkoju prof. habil. dr. Giedriui Subačiui už informaciją apie plakatą ir patarimus, Kretingos Viešpaties apreiškimo (pranciškonų) vienuolyno bibliotekos vadovei Nijolei Raudytei – už kopijas. Už pastabas apie Lauryno Ivinskio kalbą ačiū Onai Kazukauskaitei.

3 Kaip teigia Rima Valinčiūtė (2005, 169), pamaldumas švenčiausiai Jėzaus Širdžiai sklido nuo XVIII a. pradžios. Pirmoji LDK žinoma Švč. Jėzaus Širdies brolija įvesdinta į Vilniaus vizitiečių šventovę 1719 m.

4 „Brolijos“, 1954, 271.

5 *LB I* 371; LNMMB RSS: A 4/840 (be lapų numeracijos). Tas pats leidinys pakartotas vėliau su 1857 m. aprobata (*LB I* 372).

6 *BržA III* 186. Į *LB I* įtraukta dar keletas kitų brolijų leidinių: *Spasabas afieravimo pri isirašima i Brostoa čiesliwa smerte bažničio Pašalote parafialno švėtuju apaštalu Petra i Povyla* ([apie 1820;] *LB I* 370), *Spasabas Apierovojyma saves švenčiausey Pannay Mariy Motinay Dieva yr isyrašima ing brostoa Nekalta Jos Prasiđiejyma* (1835; *LB I* 371).

Lenkų bibliografija tokio pavadinimo leidinių nefiksuoja⁷. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė ir Regimanta Stankevičienė dar yra nurodžiusios XIX a. pradžioje išleista *Nabożeństwo do Najsłodszejo Serca Jezusowego* (Vilnius, 1817)⁸.

1. *SP_K* – KVĖDARNOS PLAKATAS. Plakato antraštėje nurodyta, kad jis priklauso Kvėdarnos parapijos (*Parafios Kwiedaynos*⁹, Šilalės r.) Jėzaus Kristaus Širdies brolijai, įkurtai 1783 m. birželio 29 d. Šios brolijos veiklą Lietuvoje analizavusios Rima Valinčiūtė ir Smilingytė-Žeimienė bei Stankevičienė Kvėdarnoje buvusios organizacijos neminėjo¹⁰. Valinčiūtė yra nurodžiusi, kad XVIII a. Jėzaus Kristaus Širdies brolijos veikė Šiluvoje, Plungėje, Tytuvėnuose, XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje – Kražiuose. Smilingytė-Žeimienė ir Stankevičienė dar minėjo Salako, Gegrėnų, Šiluvos, Lauksodžio, Rokiškio, Vyžuonų, Rozalimo ir kitų parapijų brolijas. Tad Kretingoje saugomas plakatas paliudija, kad Jėzaus Kristaus Širdies brolija veikė ir Kvėdarnoje.

SP_K išspausdintas Vilniuje, Abraomo Dvorčiaus spaustuvėje. Cenzoriaus Jono Vaškevičiaus leidimas spausdinti duotas 1848 m. kovo 19 d.; dvasinio cenzoriaus aprobatos nėra. Apie religinių brolių dokumentų rengimą ir leidybą duomenų mažai, nežinoma, kas tuo rūpinosi – vyskupija, parapijos ar pačios brolijos.

SP_K ranka įrašytas jo savininkės vardas *Antonina* ir pavardė, tačiau pavardė nubraukta ir nebeįskaitoma. Be to, įrašyta ir pasižadėjimo brolijai data – 1848 m. birželio 20 d. Taigi plakatą leista spausdinti kovo 19-ąją, o po dviejų mėnesių jį jau turėjo tikintieji.

Kaip teigia Liudas Jovaiša, brolijos gyvenime pagrindinį vaidmenį vaidino ir didžiausius įgaliojimus turėjo kunigas, dvasios tėvas¹¹. *SP_K* pasižadėjimą parašu patvirtino brolijos globėjas, Kvėdarnos klebonas Julijonas Narkevičius (*Julian Narkie[wic3] Pleban Chweydan*).

Varnių seminarijos 1822–1845 m. klierikų sąrašė, publikuotame Zitos Genienės ir Jono Genio¹², nurodyta, kad Narkevičius buvo gimęs 1811 m., kilęs iš Kuršėnų parapijos. Kuršėnų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikų knygoje (1802–1827) įrašyta, kad Juozapo Narkevičiaus (*Jozepho Narkiewicz3*) ir Rozalijos Butkevičiūtės (*Rozalia Butkiewiczowna*) sūnus pakrikštytas Julijono Pranciškaus vardu (*Julianum Franciscum*) 1811 m. sausio 29 d.¹³ Iš Narkevičiaus tarnybos lapo matyti, kad 1824–1829 m.

7 Plg. *BiP*, taip pat: www.estreicher.uj.edu.pl/xixwieku/baza/search_results/?offset=30&limit=30&sort=nazwisko_imie&order=1&.

8 Smilingytė-Žeimienė, Stankevičienė 2005, 191.

9 *Kvėdaina* – senoji miestelio vardo lytis; naujoji *Kvėdarna* nusistovėjo XX a. (Vanagas 1996, 129).

10 Valinčiūtė 2005, 170–172; Smilingytė-Žeimienė, Stankevičienė 2005, 190–191.

11 Jovaiša 2001, 119.

12 Genienė, Genys 1999, 190.

13 Kuršėnų RKB gimimo metrikų knyga, 1802–1827, [156] (www.epaveldas.lt/object/recordDescription/ARCH/669/1/135). 1844-iesiems skirtame žinyne *Directorium* nurodyta jį esant 34-erių: „Narkiewicz Julian., Par. in Chweydany 34“ (*Directorium* 1843 [be lapų numeracijos]).

jis mokėsi gerą vardą turėjusioje Kolainių gimnazijoje (*въ Хвалоинскомъ Гимназіяль-номъ Училищѣ*)¹⁴, kur tuo pačiu metu, 1824–1831 m., mokėsi ir jau minėtas Ivinskis¹⁵.

1832–1836 m. Narkevičius studijavo Žemaičių seminarijoje (*въ Самогитской Семинаріи*), 1836–1837 m. vikaravo Radviliškio ir Kuršėnų bažnyčiose (*Радзивилишской и Куршанской церквяхъ*), 1837 m. buvo paskirtas Žemaičių seminarijos prokuratoriumi, o 1841-aisiais perkeltas į Kvėdarną¹⁶. Kvėdarnoje Narkevičius atstatė 1843 m. sudegusią Švenčiausiosios Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčią¹⁷. 1844 m. paskirtas Rietavo dekanu, 1846 m. iš šių pareigų atsistatydino¹⁸. Narkevičius mirė 1870 m. rugsėjo 1 d. būdamas Šiaulių klebonu¹⁹.

2. *SP_K* TARMINIS PAGRINDAS. *SP_K* kalba žemaitiška. Rengėjas vartojo formas su žemaitišku [ie] <ie>, jos dažnesnės už aukštaitiškas su [ė] <e> maždaug tris kartus, pgl.: *atprowinieja* 2×, *Kalbiety*, *Mienesia*, *niera*, *numiliejau*, *padiekawoima*, *Siejos*, *sutwierima*, *Tiewa* 2×, *Tiewe* 2×, bet ir *noredamas*, *nukietejo*, *paslepta*, *užslepta*. Dominuoja ir žemaitiškos trumposios praes. 3 formos: *Kiet*, *palid*, *sukalb*, *tur*, bet ir *iszwalnina*.

Žodžių su aukštaičių dvibalsio [uo] žemaitišku atitikmeniu plakate nedaug, tačiau visuose žymėtas dūnininkų [u·] <u>, pvz.: *atadut*, *duk*, *pripuť*. Tad atrodytų, kad tekstą rengė žemaitis dūnininkas. O aukštaičių [ie] žymėtas <ie>, pvz.: *Diena*, *dieno*, *Die-noj*, *dienu* 2×; *Szyrdies* 4×, *szyrdies*; *wiena*, išskyrus tik visų žemaičių su [i·] tariamą prielinksni *prie*²⁰ (*pry*, *Pri* 2×, *pri* 2×) bei šaknies *myl-* žodžius (*Milaszirdingiauisis*, *milaszyrdingiauisis*).

SP_K rengėjas kirčiuotoje acc. sg. galūnėje rašė <a>, pvz.: *tą Bažniczia*, *tą Broctwa* 4× (taip pat *Kurę*). Atrodytų, kad <a> čia galėtų žymėti žemaičių [an], kuris dabar turimas pietų žemaičių raseiniškių ir vakarų žemaičių, arba [ɔn], kuris tariamas ir apie Varnius (Šlapgirėje ir Užventyje tokioje pozicijoje yra [un]), ir Kvėdarnoje²¹.

Vartota ir žemaitišku gen. pl. formų su kirčiuota galūne *-un*, pvz.: *Misziun Szwetun*, *Trijun Karalu*, *tun pawinaszczu*, *wisun grieszniku*, *wisun Szwetu* (nors yra ir *Atpusku*, *dienu*). Ši ypatybė dabar būdinga ir jau minėtoms Varnių, Šlapgirės bei Užvenčio apylinkėms²².

SP_K pasitaikė iness. pl. forma *Metunse*, dabar vartojama nedideliame žemaičių plote aplink Telšius, taip pat užfiksuota Varniuose, Šlapgirėje bei Užventyje²³. Tokios formos kaip gretiminės kartu su iness. pl. su *-ūse* užfiksuotos ir Kvėdarnoje bei

14 Формулярные списки о службѣ ксендзовъ Тельшевской епархіи на буквы Н, О, П, 1841; LVIA: f. 696, ap. 2, b. 983. Tiesa, Kazys Žąsytis yra nurodęs, kad Narkevičius Kvėdarnoje kunigavo 1843–1854 m. (Žąsytis 2004, 236).

15 Petkevičiūtė 2012, 14. Kolainių gimnazija, perkelta iš Kražių, priklausė karmelitų vienuolynui (Lukšienė 1970, 112).

16 Формулярные списки о службѣ ксендзовъ Тельшевской епархіи на буквы Н, О, П, 1841; LVIA: f. 696, ap. 2, b. 983.

17 Krasauskas 1958, 463.

18 Формулярные списки о службѣ ксендзовъ Тельшевской епархіи на буквы Н, О, П, 1841; LVIA: f. 696, ap. 2, b. 983.

19 *Directorium* 1871, 201.

20 Zinkevičius 1966, 85.

21 LKA II 46 žemėl.

22 LKA II 55 žemėl.

23 LKA III 67 žemėl.

kunigo Narkevičiaus gimtuosiuose Kuršėnuose. Petras Jonikas yra pastebėjęs, kad tokias iness. pl. formas vartojo ir Ivinskis²⁴.

Be to, SP_K rengėjas pavartojo ir 1 cond. sg. formą su *-čio*: *atstužiczio*. Tokios formos dabar būdingos šiaurės vakarų žemaičiams, *LKA III* užfiksuotos ir greta Kvėdarnos – Stirbiškėje, Judrėnuose ir Pajūryje (pačioje Kvėdarnoje vartojama forma su *-čiu*), taip pat netoli Kolainių esančioje Šlapgirėje²⁵.

SP_K rengėjas nevienbalsino galūnės dvibalsių [ai], [ei], pvz.: dat. sg. *Szwęcziausey Szirdiey*, nom. pl. *Atpuskay* 5×, adv. *nobažnay* 3×, *tykray*. Pasitaikė vos vienas žodis su monoftongizuotu galūnės dvibalsiu: dat. sg. *szwęcziause szyrdey* 'švenčiausiai širdžiai'. Iš žemaičių nemonoftongizuotus dvibalsius dabar išlaiko tik pietinis raseiniškių pakraštys; varniškių turima [a; e]²⁶.

SP_K vartotos ir tik aukštaitiškos dalyvių dat. pl. formos su *-iems*, pvz.: *atprowinie-jantiems*, *Mirsztantiems*, *mynawojantiems*. Žemaičiai dabar turi dat. pl. formas su *-ims*, išskyrus tik šiaurinę tarmės dalį, kur tariama *-ĕms*²⁷.

Taigi plakato tekstas parengtas veikiausiai pietų žemaičio dūnininko, kuris kai kurias savo tarmės formas keitė aukštaitiškomis (aukštaičių [ie] <ie>; [ai] <ai>, [ei] <ei>; dat. pl. su *-iems* [*atprowinie-jantiems*, *Mirsztantiems*, *mynawojantiems*]). Trys iš SP_K būdingų žemaitiškų formų orientuoja į netoli Kolainių esančią Šlapgirę (gen. pl., iness. pl., 1 cond. sg.) ar Varnius (acc. sg., gen. pl., iness. pl.). Vadinas, SP_K rengėjo būta pietų žemaičio varniškio.

Iš Kuršėnų kilusio kunigo Narkevičiaus tarmei nebūdingos SP_K vartotos acc. sg. formos su kirčiuotos galūnės *-a*, gen. pl. su *-un*, 1 cond. sg. su *-čio*²⁸. Kita vertus, jų galėjo būti išmokta gyvenant Kolainiuose, Varniuose ar Kvėdarnoje. Deja, nėra žinomų jokių Narkevičiaus tekstų, tad ir apie jo kalbos ypatybes duomenų nėra, todėl klausimą apie plakato autorystę tenka palikti atvirą.

3. SP_K RAŠYBA. Iš SP_K ortografijos ypatybių minėtinas dvigarsio [en] žymėjimas raide <ę>, pvz.: *Kięt*, *nukiętejo*; *nepabękta*; *SZWĘCZIAUSE*, *Szwęcziausey*, *Szwęcziauseme* 2×, *Szwęcziausi* 2×, *Szwęcziausy*, *Szwęcziausioy*, *Szwęcziausios* 2×, *Szwętu*, *Szwętu*, *Szwęcziausia*, išskyrus tik žodį *sakramentas* (*Sakramente* 2×, *Sakramenta* 2×)²⁹.

SP_K įvairuoja iness. sg. f. formų rašyba. Sutrumpintoje galūnėje dažniau žymėta raidė <j> (14×), pvz.: *antroj*, *Dienoj* 2×, *kytoj*, *Kurioj*, *Nedieloj* 6×, *Petniczioj* 2×, rečiau (8×) – <y> *antroy*, *Broctwoy*, *Bažniczioy*, *Drukarn[i]oy*, *pastanawitoy*, *Pyrmoj*, *pyrmoj*, *Szwęcziausioy*, *toj* (taip pat *Szyrdiey*).

4. AR GALĖTŲ SP_K RENGĖJAS BŪTI IVINSKIS? Kaip jau minėta, Ivinskis kirčiuotą gen. pl. galūnę rašė *-un*, vartojo žemaitiškas iness. pl. formas su *-unse*³⁰. Vytautas Vitkauskas, analizuodamas jo raštų kalbos ypatybes, minėjo jį atsisakius

24 Jonikas 1972, 137.

25 *LKA III* 103 žemėl.

26 *LKA II* 62 žemėl.

27 Zinkevičius 1966, 315.

28 Žr. *LKA II* 46, 55 žemėl.; *LKA III* 103 žemėl.

29 Tokia būdvardžio *šventas* rašyba būdinga ir tuo laikotarpiu pakartotinai leistiems *Evangelijų* leidimams (plačiau žr. Vencienė 2017, 149–170).

30 Jonikas 1972, 137.

vardažodžių galūnių *-ai, -ei* vienbalsinimo³¹. Šios kalbos ypatybės sutampa su *SP_K*. Be to, *LB I*, remiantis Biržiška, teigiama, kad Ivinskis buvo parengęs spaudinį *Patentus Broctwos Szwencziausios Szyrdies Jezusa*, tiesa, vėlesnį (*LB I* 134 nurodyta, kad būtent šio spaudinio rankraštis saugomas LLTI bibliotekos Rankraštyne³²). Tad galbūt Ivinskis galėjo parengti ar prisidėti rengiant ir *SP_K*?

Aptariamojo laikotarpio Ivinskio raštams – 1846–1848 m. kalendoriams (toliau – *IvMS1846, IvK1847, IvK1848*) ir išlikusiems *Istorijė Senoves ir Naujoja Istatima*³³ (1850) bei 1851-ųjų kalendoriaus³⁴ (toliau – *IvK1851*) rankraščiams – taip pat būdingos Joniko ir Vitkausko minėtos kalbos ypatybės: kirčiuota gen. pl. galūnė *-un* (*Naujun Metu IvMS1846 3, ŽOLIUN SZWENTE IvK1848 16*), iness. pl. su *-unse* (*namunse IvK1848 29*), nevienbalsinami galūnių [ai, ei] (*Wajnikaj IvK1847 3*). Be to, Ivinskio vartotos ir tyrėjų neminėtos formos su kirčiuota acc. sg. galūne *-a*, pvz.: *tan łajka IvK1851 5, tan paszara IvK1848 29* (jos būdingos ir *SP_K*).

Tačiau, kita vertus, tarp *SP_K* ir to paties meto Ivinskio tekstų esama ir kalbos skirtumų. Kalendoriuose ir rankraščiuose, kitaip nei *SP_K*, priešdėlis *nu-* rašomas *nuo-*, o *SP_K* – tik *nu-*, plg.: *nuomirušiu IvK1848 12, nuopulimas IvK1848 25* ir *numyrusias SP_K, nusiziaminima SP_K*. Be to, Ivinskis visai nevariojo raidės <y>, plg., *Atsitikimaj IvMS1846 4* ir *Atpuskay SP_K; didej IvK1848 29* ir *nobažnay SP_K*. Minkštuosius priebalsius [č], [š] jis žymėjo diakritiniais dviraizdžiais rašmenimis <ćz> ir <śz, Śz>, pvz.: gen. pl. *sulćziu IvK1848 26, śzianas IvK1848 29*, bet *szarmas IvK1848 28*; taip pat *Istorijoje*: gen. sg. *smerćzia XV*, instr. sg. *śzirde VII*, voc. sg. f. *śzwenćziausiojė VI*. *SP_K* tokie diakritiniai rašmenys nevartoti.

Skirtingai nuo *SP_K* Ivinskis rašė *Kristaus, Marijos* vardus bei būdvardį *šventas*, plg.: *IvK1848 Kristaus 12, Kristusa 11*³⁵, taip pat *Istorijoje* acc. sg. *Kristu V*, o *SP_K* *Chrystau, Chrystusa; IvK1848 Marija 16, Marijos 19*, o *SP_K* *Marya, Maria*. Ivinskis būdvardžio *šventas* šaknyje rašė <en>, o *SP_K* rašyta <ę>, plg.: *IvK1848* gen. sg. *Szwenćziauses 32*, gen. sg. *Szwentos 13*, o *SP_K* dat sg. *Szwećziausey*, gen. pl. *Szwećtun*. Be to, *brostva* Ivinskio penktajame dešimtmetyje rašyta su <s>, o *SP_K* – su <c>, plg.: *Brostwa IvK1847 36*, gen. sg. *Brostwias IvK1848 32*, o *SP_K* *broctwa*. Taigi nors *SP_K* kalba turi panašumų su Ivinskio 1846–1851 m. tekstų kalba, vis dėlto akivaizdūs skirtumai³⁶ neleidžia teigti, kad *SP_K* autorius būtų galėjęs būti Ivinskis.

31 Vitkauskas 1996, 18.

32 *Patent Broctwas Szwencziausios Szyrdies Jezusa*, 1858; LLTIBR: F 1 – 635. Dešimtmečiu vėlesnio, 1858-aisiais datuoto rankraščio kalbos ypatybės gerokai skiriasi ir nuo 1846–1851 m. Ivinskio kalbos, ir nuo *SP_K* (nevienodas ir šių tekstų turinys). Rankraštyje aukštaičių [o] pozicijoje žymėta <uo> (*bruoctwa* [6], gen. sg. *Juona Apasztuoła* [4], *spawieduojentiems* [4]), o Ivinskio ir *SP_K* – <o>; vartotos iness. pl. formos su *-use* (*metuse* [2][2×], *pietuse* [4]); vardažodžių gen. pl. kirčiuotoje galūnėje rašyta *-u* (*Kitu apasztatu* [3], *Misziu* [3], *Nauju metu* [3], *Triu Karaliu* [3], *wysu Szwentu* [4]).

33 LLTIBR: F 1 – 621.

34 LMAVB RS: F 29 – 949.

35 *IvMS1846* rašyta *Christus* (*JEZAUS CHRIST. 18*), *IvK1847* – *Christus, Chrystus* ir *Kristus* (*Christaus 5; Chrystusa 11*[4×], *12*[3×]; *JEZAUS KRIST. 20*).

36 1847-aisiais datuojamas Ivinskio vertimas *ROBINSONAS KRU3OE* (*LB I* 510) kalbos požiūriu skiriasi dar labiau, čia gen. pl. rašomas su *-ū* (*mažū dienū 1*), iness. pl. su *-uose* (*mėtuose 1*), 1 cond. sg. su *-cziau* (*iszkriščiau 11*).

5. SP_R IR SP_K . Kaip jau minėta, yra išlikęs apie 1844-uosius, tad ketveriais metais anksčiau negu SP_K išspausdintas Rozalimo parapijos Švenčiausios Jėzaus Širdies plakatas SP_R . Jis patvirtintas tuomečio Žemaičių vyskupo Jono Krizostomo Gintilos³⁷ (*IMPRIMATUR JOANNES Eppq.* [p. 3]). Šių plakatų palyginimas galėtų padėti atsakyti į klausimą, ar skirtingose parapijose veikusios to paties pavadinimo brolijos turėjo vienodus plakatus.

Rozalimo ir Kvėdarnos plakatų struktūra panaši: abu sudaro pasižadėjimas brolijai ir įsirašiusių į ją prievolių bei atlaidų sąrašai. Pirmosios abiejų tekstų dalies – pasižadėjimo brolijai – turinys iš esmės toks pat. Tačiau toliau SP_R išvardytos septynios prievolės, o SP_K – šešios; SP_R nurodyta vienuolika atlaidų, SP_K – dvylika, sutampa tik šeši. Be to, naujesnysis Kvėdarnos variantas papildytas eilute iš Jeremijo knygos (Jer 31,3).

Skiriasi ir aptariamųjų dokumentų kalba, jų tarminis pagrindas nevienodas. Kitaip negu SP_K , SP_R dominuoja aukštaitiškos formos su [è] <e> (žemaičių būtų [ie] <ie>, plg. 2), pvz.: *atprowineti* [2], *nera* [3], gen. sg. *padekawojma* [1], acc. sg. *Tewa* [2], voc. sg. *Tewe* [2]. Vartota aukštaitiška iness. pl. lytis *Metuose* [1], aukštaičių [uo] žymimas <o> (SP_K – tik <u>), pvz.: *atdota* [3], *atidoti* [1], *dok* [2], *dokiem* [3]; rečiau <uo>, pvz.: *prypuoł* [3]. SP_R kirčiuotoje gen. pl. galūnėje rašyta -u, pvz.: *Misiu* [3], *tu atpusku* [3], *wisu greszniku* [1].

SP_R yra ir žemaičių tarmės ypatybių. Čia vyrauja trumposios praes. 3 formos (santykis 8 : 1), pvz.: *atem* [1], *gal* [2], *isztar* [3], *kięt* [1], [2], *pripuol* [3](2×), *tur* [2] (bet ir *kałba* [3]); be to, pavartota žemaitiškų 1 imp. pl. lyčių, pvz.: *dokiem* [3], *afierawokiem* [3].

Aptariamuosiuose leidiniuose vartota nevienoda leksika, plg. 1 lentelę.

SP_R	SP_K
<i>blu- zniimus</i> [1]	<i>bluźnierstwas</i>
<i>geyzdamas</i> [1]	<i>noredamas</i>
<i>Gialbietoi</i> [1]	<i>Iszganitoi</i>
<i>łagadniause</i> nom. sg. f. [1]	<i>neišsakitos gieribes</i>
<i>Loskawiauisis</i> [1]	<i>Miłaszirdingiauisis</i>
<i>meyles</i> gen. sg. [1]	<i>malonys</i>
<i>presingu</i> 'priešingu' [1]	<i>ne prietelu</i>
<i>Szwęcziause</i> <i>Kommunia</i> acc. sg. [2]	<i>Szwęcziausi</i> <i>Sakramenta</i>
<i>ant amžinos kło- niomies</i> ir <i>padekawojma</i> [1]	<i>Ant</i> [...] <i>amžina padiekawoima</i> ir <i>nusiziaminima</i>
<i>Prie smerties adinos</i> [3]	<i>Mirsztantiems</i>

1 lentelė. SP_R ir SP_K leksikos skirtumai

Esama morfologijos (gen. sg. *smercia* SP_R [3] ir *smerties* SP_K), ortografijos skirtumų (adv. *asabliway* SP_R [3] ir *asabliwaj* SP_K , voc. sg. *Miletoi* SP_R [1] ir *miletoi* SP_K , SP_R iness. sg. f. galūnėje rašyta tik <y>). Kiek skiriasi sintaksinės konstrukcijos, plg. 2 lentelę.

³⁷ B[iržiška] 1956, 266.

SP_R	SP_K
<i>del</i> ciela swe-llta [1]	<i>ant</i> ciela su-lltwierima
<i>po aktoway</i> Diewa Kuna [3]	<i>po Aktowas</i> Diewa Kuna
Adina aprynktą <i>kurie atprowiney</i> [3]	Adina aprinkta <i>atprowiniejanitiems</i>
Misiu <i>Klausantiems</i> [3]	<i>Kurie Klausas</i> Misziun
<i>Wisiems darątiems</i> koki norint dar-llba giara [3]	<i>Kurie dara</i> giarius darbus

2 lentelė. Sintaksinės konstrukcijos SP_R ir SP_K

Pasitaiko net semantinių neatitikimų, pgl.:

SP_R [2] *dok man cista sirdi ant tarnawima Tau*, || *gaylesi sirdinga, šciešliwa smierti*
 SP_K *duk* || *man czista Szyrdi idant atsluziczio* || *sau, gaylesi tykra ir szciesliwa smer-ll ti*

Taigi Rozalimo ir Kvėdarnos Jėzaus Kristaus Širdies brolijos buvo išleidusios panašius, tačiau nevienodus plakatus, parengtus skirtingų rengėjų.

6. IŠVADOS. 1. Kvėdarnos (Šilalės r.) parapijos (*Parafios Kwiedaynos*) Jėzaus Kristaus Širdies brolijos plakatas *SPASABAS PASYLECAWOIMA SZWĘCZIAUSE SZYRDEY PONA JEZUSA Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa*, saugomas Kretingos Viešpaties apreiškimo (pranciškonų) vienuolyno rankraštyne (*LB I* nefiksuotas), paliudija, kad brolija veikė ir Kvėdarnoje.

Plakatas išspausdintas 1848 m., brolijos globėjas tuo metu buvo Kvėdarnos klebonas Julijonas Narkevičius (1811–1870).

2. Kvėdarnos Jėzaus Kristaus Širdies brolijos plakato kalbos ypatybės rodo, kad jis turėjo būti parengtas pietų žemaičio. Autorius vartojo formas su žemaitišku <ie> [ie] (aukštaičių [é]; *Kalbiety, Tiewe*), dūnininkų <u> [u·] (aukštaičių [uo]; *duk, pripul*), taip pat žemaitiškus 1 cond. sg. (*atsluziczio*), iness. pl. (*Metunse*), praes. 3 (*Kiet, sukalb*), kirčiuotoje acc. sg. galūnėje rašė <a> [an] ar [on] (*tą Bažniczia, tą Broctwa*), gen. pl. – <un> [un] (*Misziun Szweęun, Trijun Karatu*). Šios ypatybės rodytų jį buvus pietų žemaitį varniškį. Negalima atmesti tikimybės, kad parengėjas galėjo būti pats pietų žemaitis kunigas Narkevičius, nors įrodyti to ir negalima.

Žemaitiškas iness. pl. formas su *-unse*, acc. sg. su *-an, -en*, gen. pl. su *-un* vartojo ir dūnininkas Ivinskis, tačiau kitos to paties laikotarpio rankraštinii ir spausdintų jo tekstų kalbos ypatybės (priešdėlis *nuo-* [SP_K *nu-*], rašmenys <j> [SP_K <y>], <ćz>, <śz, Śz> [SP_K <cz>, <sz>], žodžių *Kristus, Marija, šventas, brostva* rašyba) neleidžia patvirtinti jo autorystės.

3. Kvėdarnos ir Rozalimo Jėzaus Kristaus Širdies brolijų plakatai parengti skirtingų rengėjų: nors jų struktūra panaši, bet skiriasi tiek turinys, tiek kalbos ypatybės (tarminis pagrindas, leksika, morfologija, sintaksė, yra semantinių neatitikimų). Tai rodytų, kad vyskupijoje veikusios to paties pavadinimo brolijos neturėjo bendro, standartinio dokumento.

Šaltiniai ir literatūra:

- B[IRŽIŠKA], V[A]C[LOVAS], 1956: „Jonas Krizostomas Gintila“, *LE 7*, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 266.
- BiP – *Bibliografia Polska XIX. STÓLECIA PRZEZ K. ESTREICHERA. TOM IV. (R–U)*, Kraków, czcionkami drukarni C. K. uniwersitetu Jagiellońskiego, pod zarządem Ignacego Stelcla, 1878.
- „Brolijos“, *LE 3*, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, 271.
- Directorium 1843 – DIRECTORIUM HORARUM CANONICARUM ET MISSARUM PRO DIOECESI TELSENSI IN ANNUM DOMINI MDCCCXLIV [...]*, VILNAE, Typis Dioecesis ad Ecclesiam SS. Salvatoris.
- Directorium 1871 – DIRECTORIUM HORARUM CANONICARUM ET MISSARUM PRO DIOECESI TELSENSI IN ANNUM DOMINI M DCCC LXXII [...]*, VILNAE. Typis Josephi Zawadzki 1871.
- GENIENĖ, ZITA; JONAS GENYS, 1999: *Varnių kunigų seminarija*, Vilnius: Žemaičių kultūros draugijos redakcija.
- IVINSKIS, LAURYNAS, [1847]: *ROBINSONAS KRUŠOE. Io kelejwisté priepuolej ir giwenimas par dwidešimti septinerius metus paties wieno ant salas. Isz lenkiszko lieżuwio ant ziamaj-tiszka-lietuwiszko iszguldi L. L. Iwinski; LNMMB RS: PR 466 (rankraštis).*
- IVINSKIS, LAURYNAS, 1850: *Istorije Senowes ir Naujoja Istatima Trumpaj surinkta. Dalis I. Senowes Istatimas; LLTIBR: F 1 – 621 (rankraštis).*
- IVINSKIS, LAURYNAS, [1850]: *Istorije Senowes ir Naujoja ISTATIMA par L. Iwiński. Dalis antrojé Naujoja Istatima. Wilniuje; LLTIBR: F 1 – 621 (rankraštis).*
- [IVINSKIS, LAURYNAS,] 1858: *Patentc Broctwas Szwencziausios Szyrdies Jezusa; LLTIBR: F 1 – 635 (rankraštis).*
- IvK1847 – *KALENDORIUS ARBA METU SKAJTLUS UKISZKAS ANT METU NUOG UŽGIMI-MA WIESZPATIES 1847 Kursaj tur sawieje Atsitikimus ant žiames garsesniunsius, Szwentes Rima-Kataliku pagat senowes su dienomis naujoses gadines, Atmajnas Mienesia ir ora; Pažienklinima Karaliskunju dienun, Surašzima Atpusku, Jomarku ir Kiarmošziu Ziamajčziu szalieje. Rodikla saules tekiejima ir užsilejdima, Zinias diel ukininku apej wisokius rejkalingiausius dajktus. METAJ ANTRI. WILNIUJE. Spaustuwieje Jozapa Zawadzka. 1847.*
- IvK1848 – *KALENDORIUS ARBA METU SKAJTLUS UKISZKAS ANT METU NUOG UŽGIMI-MA WIESZPATIES 1848, Metu pribuwiniu turenčziun 366 dienun. Kursaj tur sawieje Atsitikimus ant žiames garsesniunsius, Szwentes Rima-Kataliku pagat senowes su dienomis naujoses gadines, Atmajnas Mienesia ir ora; Karaliskanses dienas, Surašzima Atpusku, Jomarku ir Kiarmošziu Ziamajčziu szalies; Rodikla saules tekiejima ir užsilejdima, Gidimus nekuriun Giwoliu ligun; parašzitas PAR L. IWIŃSKI. WILNIUJE. Spaustuwieje Jozapa Zawadzka. 1848.*
- IvK1851 – *KALENDORIUS arba Metu Skajtlus ukiszkas Ant metu nuog užgimima Wieszpaties 1851, Metu paprastunju turenčziun 365 dienas. parašzitas par L. Iwiński. Metaj 6ti Wilnije. Spaus-tuwieje Juozapa Zawadzka. 1850; LMAVB RS: F 29 – 949 (rankraštis).*
- IvMS1846 – *METU SKAJTLUS UKINISZKAS ANT METU WIESZPATIES 1846. Kursaj tur sawie-je Szwentes Rima-Kataliku pagat senos gadines su dienomis naujos gadines, didesniunsius atsiti-kimus, Rodikla Saules tekiejima ir užsilejdima, atmajnas mienesia ir ora, Žinias rejkalingesnes diel*

- unininku, ir surašizima Atpusku, Jomarku ir Kiarmošziu Žiamajćziu szalieje. Wilnui. SPAUSTUWEJ' JOZAPA ZAWADZKI. 1846.
- JONIKAS, PETRAS, 1972: *Lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis antrojoje XIX a. pusėje*, Čikaga: Pedagoginis lituanistikos institutas.
- JOVAIŠA, LIUDAS, 2001: „Brolijos“, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*, sudarė Vytautas Ališauskas, Liudas Jovaiša, Mindaugas Paknys, Rimvydas Petrauskas, Eligijus Raila, Vilnius: Aidai, 109–128.
- KR[A]S[AUSKAS], R[APOLAS], 1958: „Kvėdarna“, *LE 13*, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 462–463.
- K[U]LB[OKAS], VL[ADAS], 1956: „Ivinskis Laurynas“, *LE 9*, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 198–199.
- Kuršėnų RKB gimimo metrikų knyga, 1802–1827 m.*; www.epaveldas.lt/object/recordDescription/ARCH/669/1/135.
- LUKŠIENĖ, M[EILĖ], 1970: *Lietuvos švietimo istorijos bruožai XIX a. pirmojoje pusėje. Pedagogikos darbai 4*, Kaunas: Šviesa.
- PETKEVIČIŪTĖ, DANUTĖ, 2012: „Pro laiko ūką: Laurynas Ivinskis“, *Priešaušrio mokslas, kultūra ir švietimas. Lauryno Ivinskio 200-osioms gimimo metinėms*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 11–43.
- „Rejestr Ewangelii o Świętych, według Roku Kościelnego Ec.“, *EWANGELIE POLSKIE Y LI-TEWSKIE TAK NIEDZIELNE JAKO Y WSZYSTKICH SWIĄT, Które w Kościele Katolickim według Rzymskiego porządku przez cały rok czytają. Z PRZYDATKIEM TYCH EWANGELII, KTORYCH NESTAWAŁO. PRZEDRUKOWANE R. 1819. w WILNIE w DRUKARNI XX. BAZYLIANOW; KTUB: Bs 226.*
- SMILINGYTĖ-ŽEIMIENĖ, SKIRMANTĖ; REGIMANTA STANKEVIČIENĖ, 2005: „Švč. Jėzaus Širdies kultas ir jo atspindžiai Užnemunės dailėje“, *Užnemunė: visuomenė ir dvasinio gyvenimo procesai*, Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 186–208.
- SP_K – SPASABAS PASYLECAWOIMA SZWĘCZIAUSE SZYRDEY PONA JEZUSA Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa, WILNIUY, Drukarn[i]oy A. DWORCA, [1848]; Kretingos Viešpaties apreiškimo (pranciškonų) vienuolyno rankraštynas.
- SP_R – Spasabas pasilecawoima Szwečiausey Sirdiej Jezusa Broctwoy Saldziauses Sirdies Jezusa Bažnicio Parafiatno Rozolina, [1844]; LNMMB RSS: A 4/840 (be lapų numeracijos).
- SUBAČIUS, GIEDRIUS, 1998: *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos. XIX amžiaus pradžia*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- ŠR 1998 – ŠVENTASIS RAŠTAS. *Senasis ir Naujasis Testamentas*, Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998.
- VALINČIŪTĖ, RIMA, 2005: „Pamaldumas Švč. Jėzaus širdžiai XVIII a. Lietuvoje“, *Logos 44*, 167–183.
- VANAGAS, ALEKSANDRAS, 1996: *Lietuvos miestų vardai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- VENCKIENĖ, JURGITA, 2015: „Trys lietuviški XIX amžiaus plakatai Čikagos Newberry bibliotekoje“, *ALt 17*, 247–287.
- VENCKIENĖ, JURGITA, 2017: „Juozapo Arnulfo Giedraičio *Naujas Įstatymas* (1816): santykis su *Evangelijų* leidimais XIX amžiuje“, *ALt 19*, 149–170.

- VITKAUSKAS, VYTAUTAS, 1996: „Lauryno Ivinskio raštų kalbos ypatybės“, *Lt* 3, 17–25.
- ZINKEVIČIUS, ZIGMAS, 1966: *Lietuvių dialektologija*, Vilnius: Mintis.
- ŽĄSYTIS, KAZYŠ, 2004: „Iš Kvėdarnos parapijos istorijos“, *Kvėdarna. Lietuvos valsčiai* 10, Vilnius: Versmė, 218–244.
- Формулярные списки о службѣ ксендзовъ Тельшевской епархіи на буквы Н, О, П, 1841; LVIA: f. 696, ap. 2, b. 983.

Jurgita Venckienė

AN UNKNOWN LITHUANIAN RELIGIOUS POSTER OF THE MIDDLE OF THE 19TH CENTURY: THE MANNER OF COMMITMENT TO THE HOLIEST HEART OF LORD JESUS IN THE FRATERNITY OF THE SWEETEST HEART OF CHRIST

Summary

The Kvėdarna Parish (Šilalė District) Poster of Jesus Christ Heart Fraternity SPASABAS PASYLECAWOIMA SZWĘCZIAUSE SZYRDEY PONA JEZUSA *Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa* (*The Manner of Commitment to the Holiest Heart of Lord Jesus in the Fraternity of the Sweetest Heart of Christ*) preserved in the archive of the Kretinga Franciscan monastery was not recorded in the *Lithuanian Bibliography*. The Poster was published in Vilnius by the printer Abromas Dvorčius (most probably in 1848). Until now, the activity of this fraternity in Kvėdarna has not been recorded either.

A similar document of that fraternity in another parish (Rozalimas parish) had been printed four years earlier, in 1844, and has survived till now. A comparison of the two documents (from Rozalimas and Kvėdarna) uncovers significant textual differences. Even if their structures are comparable (they both contain a part of commitment to the fraternity and both list obligations and indulgences), the remaining content and the linguistic features differ substantially. The documents must have been prepared by different persons. The dialectal peculiarities of the Kvėdarna Poster suggest that it must have been prepared by a southern Samogitian (from the southern part of the Lithuanian Lowlands).

JURGITA VENCKIENĖ
Raštijos paveldo tyrimų centras
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5
LT-10308 Vilnius, Lietuva
el. p.: jurgita.venckiene@lki.lt

Gauta 2018 m. sausio 22 d.

SPASABAS PASYLECAWOIMA SZWĘCZIAUSE SZYRDEY PONA JEZUSA *Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa*, WILNIUY, Drukarn[i]joy A. DWORCA, [1848]; Kretingos Viešpaties apreiškimo (pranciškonų) vienuolyno rankraštynas.

SPASABAS

PASYLECAWOIMA³⁸ SZWĘCZIAUSE

SZYRDEY

PONA JEZUSA

*Broctwoy Saldziausios Szyrdies Chrystusa Bažnicziy Parafios Kwiedaynos pastanawitoy Metunse 1783 Dienoj 29 Mienesia Siejos*³⁹.

Miłasirdingiauis Pone JEZAU Chrystau Iszganitoi ir miletoi Dusziu žmoniu Asz {Antonina}⁴⁰ {?}⁴¹ griesznas [ž]mogus regieima weydo tawo Szwęcziausia negadniauis⁴², uwožodamas⁴³ nepabėkta małonie ant ciela sutwierima žmoniu Szyrdiey tawo Szwęcziausioy paslepta, a pry Mukos par suroniima Ragotiniu parodita. Pazindamas teypogi, kaypo ta neiszsakitos gieribes Szyrdis Jezusa pona Szwęcziauseme Sakramente užslepta už sawa małonie irłoskas⁴⁴ nesuskaytitas, atima nug manies piktibes užszalima szyrdies, nepaszenawoimus⁴⁵ ir nug wisun grieszniku padaritus. Kiėt pagardijmus⁴⁶, atsiskirimus nug Wieros blužnierstwas⁴⁷ papilditas, nug ne prietelu Wieros S. Katalyku. Dielto noredamas tokies newdžięcznas⁴⁸, paniekinimus, isznewozijmus⁴⁹ pagal iszgaleima mano nagrading⁵⁰, szir-

di mano Szwęcziausey Szirdiey Iszganitojaus musu užraszau. Ant atydawima amžina padiekawoima ir nusiziaminima, už jo nesuskaytitas gieradieistes aferawoju, noredamas tykray, tik jam atadut garbies, kiek pasleptas Szwęcziauseme Sakramente Chrystusas nukiętejo paniekinimu, isznewozijmu.

Ant dydesne paszłowinima ir paszynawoima Szyrdies JEZUSA Pona, aprenku sau Adina⁵¹ kas metu nu {1848 Birzi[s]}⁵² 20.) lik {Birzis} Mienesi {20 –} dienos {–} Kurę pryžadū nobažnay⁵³ lik pabağos giwenima mano atprowiniet⁵⁴. Praszau tada miłaszyrdingiauis Chrystau Jezau pas suronita del małonies Szyrdi tawa priimk mani ing taworciziste⁵⁵ iszrinktuju tawo, duk man czista Szyrdi idant atszužiczio sau, gaylesi tykra ir szciesliwa smeriti Amen.

Małone amžyna numilieju Tawy. *Jerem: P: 31 ejlo 3.*⁵⁶

38 *Paliecavoti* 'pavesti, patikėti, paskirti; paaukoti'.

39 *Sėjos mėnuo* 'šeštasis metų mėnuo, birželis'.

40 Riestiniai skliaustai žymi įrašus ranka.

41 Užbraukta, tikriausiai buvo įrašyta pavardė.

42 *Negadnas* 'nevertas'.

43 *Uvožoti* 'gerbti'.

44 Sic!

45 *Šėnavoti* 'gerbti, mylėti; branginti'.

46 Lenk. *gardzić* 'niekinti'.

47 *Bliužnierstwa* 'blevyzgojimas'.

48 Lenk. *niewdzięczność* 'nedėkingumas'.

49 *Išnevožyti* 'apšmeižti, išniekinti, išjuokti'.

50 *Nagradyti* 'atlyginti'.

51 *Adyna* 'valanda; apytikris valandos laikas'.

52 *Biržis* 'birželis, šeštasis metų mėnuo'.

53 *Nobažnas* 'pamaldus'.

54 *Atprovyti* 'atbūti, atlikti'.

55 *Tavorčystė* 'draugija'.

56 Jer 31,3: Iš tolo man pasirodė VIEŠPATS:

„Amžina meile aš pamilau tave, todėl nesiliauju tau reikštis ištikima meile.“ (ŠR 1998).

S P A S A B A S
P A S Y L E C A W O I M A S Z W Ę C Z I A U S E
S Z Y R D E Y
P O N A J E Z U S A

*Broctwoy Saldziausios Szurdies Chrystusa Bażniczioy Parafios Kwiedaynos pastana-
 witoj Metunse 1783 Dienoj 29 Mienesia Siejos.*

Milaszirdingiauis Pone JEZAU Chrystau Iszganitoi ir miletoi Dusziu žmoniu Asz ~~Antoni~~ ~~Antoni~~ griesznas žmogus regieima weydo tawo Szwe-
 cziausia negadniausis, uwožodamas nepabękta malonie ant ciela su-
 twierima žmoniu Szurdiey tawo Szwe-
 cziausioy paslepta, a pry Mu-
 kos par suroniima Ragotiniu paro-
 dita. Pazindamas teypogi, kaypo
 ta neiszsakitos gieribes, Szurdis
 Jezusa pona Szwe-
 cziauseme. Sakra-
 mente užslepta už sawa malonie
 irloskas nesuskaytitas, atima nug
 manies piktibes užszalima szurdies,
 nepaszėnawoimus ir nug wisun grie-
 szniku padaritus. Kiet pagardij-
 mus, atsiskirimus nug Wieros
 bluznierstwas papilditas, nug ne
 prietelu Wieros S. Katalyku. Diel-
 to noredamas tokies newdzięcznas-
 tys, paniekinimus, isznėwozijmus pa-
 gal iszgaleima mano nagrading, szir-

Malone amžyna numilieju Tawy.
Jerem: P: 31 ejlo 3.

di mano Szwe-
 cziausey Szirdiey Isz-
 ganitejau musu užraszau. Ant a-
 tydawima amžina padiekawoima ir
 nusiziaminima, už jo nesuskaytitas
 gieradieistes afierawoju, noreda-
 mas tykray, tik jam atadut gar-
 bies, kiek pasleptas Szwe-
 cziauseme
 Sakramente Chrystusas nukiejejo
 paniekinimu, isznėwozijmu.

Ant dydesne paszłowinima ir pa-
 szynawoima Szurdies JEZUSA Po-
 na, aprenku sau Adina Kas metu
 nu 1846 Birzi 20. lik Birzi
 Mienesi 20 - dienos - Kurę
 przyadu nobažnay lik pabagos gi-
 wenima mano atprowiniet. Pra-
 szau tada milaszirdingiauis Chry-
 stau Jezau pas suronita del malo-
 nies Szurdi tawa priimk mani ing
 taworeziste iszrinktuju tawo, duk
 man czista Szurdi idant atsluziczio
 sau, gaylesi tykra ir szciesliwa smer-
 ti Amen.

P A W I N A S T Y S

*Broctwos Szwe-
 cziausios Szurdies P. Jezusa.*

1. Isyraszdamas ing tą Broctwa pawinas Spawiedotis ir priimty Szwe-
 cziausi Sakramenta.
2. Kožna Diena Kalbiety 5. Tiewė musu 5 Sweyka Marya, wiena Tikiu ing Diewa Tiewa.
3. Pymoy Nedieloj Kožna Mienesia reykalas Spawiedotis ir priimty Szwe-
 cziausi Sakram. Teypogi da-
 rity pymoy Petniczioj po Aktowos Diewa Kuna, Nedieloj po Diewa Kuna ir ant kožna Kwartola
 kurie pripul dieno Motinos Szwe-
 cziausios Dangun Jemima, Nedieloj antroj po wisun Szwe-
 tu. Nedieloj antroj po Trijun Karalu, ir Nedieloj antroj po Weliku.
4. Adina aprinkta nobažnay atprowity Bažniczioy priesz Szwe-
 cziausy Sakramenta.
5. Bažniczioy užsilaykity nobažnay, o asabliwaj priesz Iszstatita Szwe-
 cziausy Sakramenta.
6. Patentas tas po smerties tur buty pagražintas ing tą Bažniczia kur bus prisakitas małdas Kryk-
 szcionims.

P A R S E R G I E I M A S

Nie wiena isz tun pawinasciu niera po grieku.

A T P U S K A Y P A Z W A L I T Y

1. Pri isyraszima ing tą Broctwa: Atpuskay Zupelny.
2. Dienoj Szurdies Pona JEZUSA tay ira pymoy Nedieloj po Aktowos Diewa Kuna: Atpuskay zupeloy.
3. Ant Kwartolu ing tą Broctwa prigulencziu: Atpusku metu 7 ir tik Kwadragenu.
4. Adina aprinkta atprowinieantiems Atpuskay zupelny.
5. Mirszantiems su tikru gaylesiu ir Szaldziausy Warda JEZUS mynawojantiems: Atpuskay zupelny.
6. Kurie kłausa Misziun Szwe-
 tu arba atprowinieja arba Meldzias pri Altoriaus tos Broctwos: Atpu-
 sku metu 7 ir tiek Kwadragenu.
7. Kožnas kursay atprowinieja Miszias S. pri to Altoriaus Zadasznuju dienoj yr par Aktowa yr Petni-
 czioj Kurioj norint nz Duszias toj Broctwoy numyrusias iszwalnina Duszia ysz Cziszciaus.
8. Kurie isyrasze ing tą Broctwa kłausa nobaženstwas toj arba kytoj Bažniczio: Atpusku 60 dienu.
9. Kuna numirusia laydojantiems: Atpusku 60 dienu.
10. Kurie palid Szwe-
 cziausia Sakramenta pas Ligonis arba pasiklonio yr sukab Tiewe musu: yr Swey-
 ka Maria: Atpusku dienu 60.
11. Pri Pasweykynyma Anioła arba kada norint Meldzias už duszias: Atpusku dienu 60.
12. Kurie dara giarius darbus diel malonys Szurdies JEZUSA: Atpusku dienu 60.

Pozwolono drukowac 1848 roku 19 Marca. — Ceñzor JAN WASZKIEWICZ.

WILNIUY, Drukarinoy A. DWORCA.

Wydawca: Antoni Pawlowski, drukarz w Wilnie, przy ulicy...

PAWINASTYS⁵⁷

Broctwos Szwečziausios Szyrdies P. Jezusa.

1. Isyraszdamas ing tą Broctwa pawinas⁵⁸ Spawiedotis ir priimty Szwečziausi Sakramenta.
2. Kožna Diena Kałbiety 5, Tiewe musu 5 Sweyka Marya, wienu Tikiu ing Diewa Tiewa.
3. Pymoy Nedieloj⁵⁹ Kožna Mienesia reykałas Spawiedotis ir priimty Szwečziausi Sakram: Teypogi darity pymoy Petniczioj po Aktowos⁶⁰ Diewa Kuna⁶¹, Nedieloj po Diewa Kuna ir ant kožna Kwartoła⁶² kurie pripuł dieno Motinos Szwečziausios Dangun Jemima, Nedieloj antroj po wisun Szweču. Nedieloj antroj po Trijun Karalu, ir Nedieloj antroj po Weliku.
4. Adina aprinkta nobažnay atprowity Bažniczioj priesz Szwečziausy Sakramenta.
5. Bažniczioj užsilykity nobažnay, o asabliwaj⁶³ priesz Iszstatita Swęcziausy Sakramenta.
6. Patentas tas po smerties tur buty pagražintas ing tą Bažniczia kur bus prisakitas małdas Krykščionims.

PARSERGIEIMAS

Nie wienu isz tun pawinasciu nienu po grieku.

ATPUSKAY PAZWALITY

1. Pri isyraszima ing tą Broctwa: Atpuskay Zupelny⁶⁴.
2. Dienoj Szyrdies Pona JEZUSA⁶⁵ tay ira pymoy Nedieloj po Aktowas Diewa Kuna: Atpuskay zupelny.
3. Ant Kwartołu ing tą Broctwa prigulencziu: Atpusku metu 7 ir tik Kwadragenu⁶⁶.
4. Adina aprinkta atprowiniejantiems Atpuskay zupelny.
5. Mirszantiems su tikru gaylesiu ir Szaldziausy Warda JEZUS mynawojantiems: Atpuskay zupelny.
6. Kurie Kłausa Misziun Szweču arba atprowinieja arba Meldzias pri Ałtoriaus tos Broctwos: Atpusku metu 7 ir tiek Kwadragenu.
7. Kožnas kursay atprowinieja Miszias S. pri to Ałtoriaus Zadusznuju dienoj⁶⁷ yr par Aktowa yr Petniczioj Kurioj norint už Duszias toy Broctwoy numyrusias iszwalnina Duszia ysz Cziszciaus.
8. Kurie isyrasze ing tą Broctwa kłausa nobaženstvos⁶⁸ toy arba kytoj Bažniczio: Atpusku 60 dienu.
9. Kuna numirusia ļaydojantiems: Atpusku 60 dienu.
10. Kurie palid Szwečziausia Sakramenta pas Ligonis arba pasiklonio yr sukałb Tiewe musu, yr Sweyka Maria: Atpusku dienu 60.
11. Pri Pasweykynyma Anioła arba kada norint Meldzias už duszias: Atpusku dienu 60.
12. Kurie dara giarius darbus diel malonys Szyrdies JEZUSA: Atpusku dienu 60.

Pozwolono drukowac 1848 roku 19 Marca. — Cenzor JAN WASZKIEWICZ.⁶⁹

WILNIUY, Drukarn[i]oy A. DWORCA.

{Promotor Bractwa X Julian Narkie[wicz] Pleban Chweyda[n]}⁷⁰

⁵⁷ *Pavynastis* 'prievole'.

⁵⁸ *Pavynas* 'privalus, būtinus'.

⁵⁹ *Nedėlia* 'sekmadienis'.

⁶⁰ *Aktova* 'aštunta diena po šventės, oktava'.

⁶¹ *Dievo Kūno šventė* 'Devintinė, švenčiama devintos savaitės po Velykų ketvirtadienį'.

⁶² *Kvartolas* 'metų ketvirtis', minimos kas metų ketvirtį būnančios šventės.

⁶³ *Asablyvai* 'ypatingai, nepaprastai'.

⁶⁴ Lenk. *zupelny* 'visiškas, išsitas'.

⁶⁵ Birželio 27 d., trečiąjį penktadienį po Sekminių, minima *Švč. Jėzaus Širdies šventė*.

⁶⁶ Lot. *quadragesima* 'keturiasdešimties dienų periodas'.

⁶⁷ *Zadušņujų diena* 'Vėlinės', plg. bažnytinių švenčių registrą „Rejestr Ewangellii o Świętych, według Roku Kościelnego Ec.“, 1819, 275.

⁶⁸ *Nobaženstva* 'apeigos, pamaldos'.

⁶⁹ Lenk. 'Leista spausdinti 1848 metais 19 Kovo. – Cenzorius Jonas Vaškevičius.'

⁷⁰ Lenk. 'Brolijos globėjas k[unigas] Julijanas Narkevičius, Kvėdarnos klebonas'.

OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY

Washington, D.C.
August 1, 1898

Dear Sir:

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 28th inst. in relation to the matter mentioned therein.

The Bureau has no objection to the proposed course of action, and will be pleased to cooperate in the same.

Very respectfully,
John D. Long,
Secretary of the Navy.

Very truly yours,
John D. Long,
Secretary of the Navy.

Approved:
John D. Long,
Secretary of the Navy.